

Meerjarenplan 2025-2027

Definitieve versie, vastgesteld door de Rekenkamer d.d. 19 februari 2025

Van: Rekenkamer Vijfheerenlanden

Vijfheerenlanden, april 2025

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	2
2.	Doelen ‘meerjarenplan’ en verhouding met ‘jaarplan’	2
3.	Welke focus voor het meerjarenplan?	3
3.1	<i>Thema 1: Sociaal Domein.....</i>	3
3.2	<i>Thema 2: Energietransitie en de relatie met bouwen en wonen.....</i>	3
3.3	<i>Thema 3: Grip op uitvoering</i>	3
4.	Onderzoeksvragen per thema	4
4.1	<i>Sociaal Domein.....</i>	4
4.2	<i>Energietransitie en de relatie met bouwen en wonen</i>	5
4.3	<i>Grip op uitvoering</i>	6
5.	Suggesties	7

1. Inleiding

Met de start in 2020 viert de rekenkamer Vijfheerenlanden binnenkort haar vijfjarig bestaan. In die periode heeft de rekenkamer uiteenlopende rekenkamerproducten opgeleverd. Dit betrof documenten in de randvoorwaardelijke sfeer, zoals een onderzoeksprotocol, een reglement van orde of de jaarverslagen. Maar bovenal natuurlijk de onderzoeksrapporten en rekenkamerbrieven waarin verslag werd gedaan van bevindingen uit onderzoek. De onderwerpen werden steeds afzonderlijk van elkaar gekozen en aan die keuze ging een jaarlijks consultatie van raadsleden vooraf. De rekenkamer is nu op een punt beland waarin ze de samenwerking met raad en in het verlengde daarvan het college en de ambtelijke organisatie verder wil ontwikkelen en versterken. Een van de manieren om dit te doen is om een meer samenhangend onderzoeksprogramma op te stellen, vastgelegd in dit meerjarenplan.

Met dit meerjarenplan wil de rekenkamer voor de komende vijf jaren bereiken dat de onderwerpen waar ze voor kiest logischer ingebed zijn in het totale programma; de onderlinge verbanden tussen onderzoeken beter worden benoemd en benut; er continuïteit te zien is door sommige vraagstukken herhaaldelijk tegen het licht te houden; en uiteindelijk hiermee meer impact te kunnen bereiken met de geleverde inzichten en aanbevelingen.

Een deel van het jaarlijks onderzoeksbudget zal de rekenkamer benutten voor dit meerjarig programma. Terwijl een andere deel van dit budget beschikbaar blijft om in te spelen op de actualiteit.

2. Doelen ‘meerjarenplan’ en verhouding met ‘jaarplan’

Dit meerjarenplan overstijgt de jaarplannen en laat zien naar welke onderwerpen de rekenkamer meerjarig (en dus in samenhang en soms ook herhaald) onderzoek zal doen. Ook geeft de rekenkamer in dit meerjarenplan aan welke verschillende perspectieven er worden gehanteerd bij de gekozen onderwerpen.

Met het meerjarenprogramma streeft de rekenkamer daarmee de volgende doelen na:

1. Onderzoek naar zowel de weg waarlangs het beleid tot stand komt (proces) als waarin dat heeft geresulteerd (de inhoud van het betreffende beleid).
2. Realiseren van meer continuïteit in het hebben van actueel zicht in vooral de uitvoering bij enkele grote thema's;
3. Realiseren van meer samenhang in het totale onderzoeksprogramma van de rekenkamer;
4. Hanteren van meerdere perspectieven op een gekozen thema waarmee meer recht kan worden gedaan aan de bestuurlijke- en uitvoeringscomplexiteit.

Met de keuze voor drie thema's kan de rekenkamer beter de afzonderlijke onderzoeken met elkaar in verbinding brengen. Zijn er rode draden? (doen zich in het ene onderzoek dezelfde conclusies voor als in het andere), zijn er uitkomsten die van belang zijn voor het volgende onderzoek?

3. Welke focus voor het meerjarenplan?

Met dit meerjarenplan 2025-2030 selecteert de rekenkamer drie thema's. Bij deze selectie zijn de volgende criteria gehanteerd:

1. Het onderwerp moet grote maatschappelijke relevantie hebben;
2. Binnen het onderwerp spelen meerdere inhoudelijk uiteenlopende perspectieven;
3. Het onderwerp kent een grote complexiteit, zowel in de uitvoering als in de bestuurlijke organisatie. Er is sprake van tegenstrijdige waarden of belangen.

3.1 Thema 1: Sociaal Domein

Een eerste onderwerp dat zeer voor de hand ligt is het Sociaal Domein. De rekenkamer ziet binnen het Sociaal Domein bij uitstek een grote bestuurlijke- en uitvoeringscomplexiteit: bij veel besluiten die het gemeentebestuur ook in Vijfheerenlanden moet nemen is er sprake van vier concurrerende waarden: beheersbaarheid (financieel, instroom), kwaliteit, rechtmatigheid en toegankelijkheid. Het is daarom niet altijd mogelijk om in één enkel onderzoek volledig de breedte van het onderwerp af te dekken.

3.2 Thema 2: Energietransitie en de relatie met bouwen en wonen

Alles wat met grote projecten te maken heeft en waar de gebouwde omgeving op een of andere manier een hoofdrol speelt, heeft bij de raad doorgaans veel aandacht. Omdat er belangrijke dienstverlening of gemeentetaken in het spel zijn of soms ook simpelweg omdat er veel geld mee gemoeid is. Verder zijn knelpunten op de woningmarkt overal zichtbaar, ook in Vijfheerenlanden. Bij alle beleid dat te maken heeft met de gebouwde omgeving (dus gebouwen die er al zijn of die er mogelijk nog moeten komen) heeft de gemeente te maken met voorwaarden die voortkomen uit de noodzaak van de energietransitie. De afgelopen jaren is er bij veel beleidsvelden sprake van lastige keuzes die met de energietransitie samenhangen. Binnen dit thema vragen we ons af op welke manier de gemeente omgaat met deze keuzes, in hoeverre het lukt om aan de vereisten vanuit de energietransitie te voldoen, maar vooral ook of en in welke mate het lukt om bij te dragen aan deze transitie.

3.3 Thema 3: Grip op uitvoering

Het derde thema heeft een andere strekking dan de voorgaande thema's. In dit thema wil de rekenkamer zich concentreren op de moeilijkheden die de gemeente en organisaties die namens de gemeente werken ontmoeten in de uitvoering. Door intensief die uitvoering te bestuderen en centraal te stellen verwacht de rekenkamer daarin ook veel kansen op verbetering van beleid te vinden. De rekenkamer vindt het belangrijk in haar onderzoek niet te makkelijk over uitvoering te denken: de arbeidsmarkt zal de komende jaren gespannen blijven, er is grote dynamiek rond de financiering van gemeentelijke taken en de (publieke) roep om meer maatwerk en een hogere standaard bij de uitvoering van overheidstaken neemt eerder toe dan af. Door uitvoering centraal te stellen in het onderzoek wil de rekenkamer de gemeenteraad meer verdieping kunnen geven bij kenmerkende raadsvragen in de sfeer van 'doet het college wat het beloofd heeft te zullen doen?' En 'waar (uit welke concrete uitvoeringszaken) blijkt dat?' 'Kan de hiervoor benodigde informatie in voldoende

mate boven tafel worden gebracht?’ Maar wat hier ook speelt is de vraag ‘beschikt de raad over voldoende inzicht in de relevante uitvoeringsaspecten die spelen bij het onderwerp?’

4. Onderzoeksvragen per thema

4.1 Sociaal Domein

We kijken naar het Sociaal Domein als een beleidsterrein dat onderverdeeld kan worden in enkele belangrijke subvelden. De subvelden die we vooral in het onderzoek willen betrekken zijn:

- Jeugdwet
- Participatiewet
- Wmo
- Wet Publieke Gezondheid

Zoals gezegd spelen in veel besluiten die de gemeente in het sociaal domein neemt vier concurrerende waarden een rol: kwaliteit, toegankelijkheid, rechtmatigheid en beheersbaarheid. Om recht te doen aan deze bestuurlijke complexiteit vindt de rekenkamer het daarom in het concrete onderzoek van belang deze ook als perspectieven mee te nemen. Het is voor de beleidsmakers belangrijk goed inzicht te hebben in deze concurrerende waarden om (in de toekomst) adequate keuzes te kunnen maken. We beogen de komende vijf jaar elk jaar één onderzoek uit te voeren waarin we weliswaar steeds een verdiepend perspectief hanteren op het sociaal domein, maar tegelijkertijd ook oog hebben voor de andere perspectieven. Dit is met name van belang bij het doen van aanbevelingen.

Als we per perspectief de hoofdvragen voor onderzoek formuleren die het meest van belang zijn, komen we bijvoorbeeld uit op de volgende vragen.

Algemeen

Veel gemeenten formuleren beleidskeuzes op een zodanig abstract niveau, dat de impact ervan op uitvoering en samenleving vaak onduidelijk is. We stellen daarom de volgende algemene vraag.

- *Wat zijn de in [periode x] gemaakte concrete beleidskeuzes die werkelijk impact (kunnen) hebben op inwoners? Wat is die impact? Welke keuzes dienen zich (daardoor) in de toekomst aan?*

Kwaliteit

- *Wat is de kwaliteit van de uitvoering van taken die voortvloeien uit de sociaal domein wetten? Hoe is het toezicht hierop georganiseerd, wat is de kwaliteit daarvan en (hoe) wordt dit uitgeoefend?*

Toegankelijkheid

- *Welke beleidsmaatregelen neemt de gemeente om de toegang tot de zorg te vergroten of verkleinen; en in hoeverre heeft dit geleid tot bedoelde of onbedoelde positieve of juist negatieve effecten?*
- *Hoe ontwikkelen wachttijden en wachtlijsten zich?*

Rechtmatigheid

- *Wat is de rechtmatigheid van de uitvoering van taken die voortvloeien uit de sociaal domein wetten? Hoe is het toezicht hierop georganiseerd, wat is de kwaliteit daarvan en (hoe) wordt dit uitgeoefend?*
- *Wat is de prioriteit die in beleid en praktijk wordt gegeven aan het kunnen signaleren van (zorg)fraude en welke concrete activiteiten zijn hierop gericht?*

Beheersbaarheid

- *Welke financiële keuzes zijn de afgelopen jaren gemaakt of vloeien voort uit het geformuleerde beleid?*
- *Wat zijn de gevolgen van financiële keuzes voor de andere perspectieven (rechtmatigheid, kwaliteit en toegankelijkheid)? En vice versa, wat zijn de gevolgen van keuzes vanuit deze perspectieven voor de beheersbaarheid van de uitgaven in het sociaal domein?*

4.2 Energietransitie en de relatie met bouwen en wonen

Binnen dit thema onderscheidt de rekenkamer drie perspectieven die in onderzoek kunnen worden gehanteerd.

Sociaal-maatschappelijk perspectief

Onderzoeksvragen vanuit dit perspectief richten zich op betaalbaarheid, energiearmoede, draagvlak en sociale cohesie. Onderzoeksvragen kunnen de volgende zijn:

- *In hoeverre draagt de gemeente met beleid bij aan de betaalbaarheid voor inwoners en bedrijven om mee te doen aan de energietransitie?*
- *In hoeverre wordt rekening gehouden met effecten op draagvlak en sociale cohesie bij het formuleren van beleid dat bij moet dragen aan de energietransitie?*
- *In welke mate worden maatschappelijke initiatieven op het gebied van de energietransitie door de gemeente gestimuleerd of gesteund? Welke verklaringen zijn hiervoor?*

Ruimtelijk en financieel-juridisch perspectief

Zonneparken, windmolens en warmtenetten zijn in Nederland voorbeelden van energieoplossingen van de huidige en toekomstige tijd. Om deze en andere oplossingen tegen elkaar af te wegen een adequate keuzes te maken is beleid nodig dat dit moet sturen en ondersteunen. Vragen die vanuit dit perspectief aan de orde zijn:

- *In hoeverre draagt het beleid van de gemeente bij aan het realiseren van duurzame energieoplossingen en het verminderen van netcongestie?*

Technologisch-innovatief

Vragen die vanuit dit perspectief aan de orde zijn:

- *Welke technologisch-innovatieve ontwikkelingen kunnen impact hebben op het beleid van de gemeente op middellange termijn (5-10 jaar)?*
- *Zijn er binnen de gemeente ideeën (uitgewerkt) op het vlak van slimme, nieuwe of geavanceerde technieken (opslag, waterstof, smart grids et cetera)?*
- *In hoeverre worden digitale data gebruikt voor analyse en ter onderbouwing van slimme beleidskeuzes ten aanzien van efficiënt energiegebruik binnen de gemeente?*

Tenslotte speelt in onderzoek vanzelfsprekend ook de vraag in hoeverre de gemeente voldoet en bijdraagt aan nationale en internationale klimaatdoelen en -regulering.

4.3 Grip op uitvoering

Bij het thema (Be)Grip op uitvoering gaat het over de verbinding tussen beleidsvorming en beleidsuitvoering en de mate waarin de gemeenteraad hierop zicht en grip heeft. We benaderen dit vraagstuk op zichzelf maar ook steeds vanuit een specifiek beleidsveld (of meerdere beleidsvelden) per onderzoek. Onderstaande, of hiervan afgeleide, onderzoeksvragen zijn daarbij belangrijk.

- *Welke aspecten in de uitvoering hebben invloed op de politiek-bestuurlijke keuzes die eerder zijn gemaakt? Wat zijn de gevolgen daarvan voor die keuzes?*
- *Zijn er vraagstukken in de uitvoering die het gevolg zijn van politiek-bestuurlijke controverses en belangentegenstellingen waarover het bestuur (nog) geen keuze heeft gemaakt?*
- *In hoeverre is er bij de raad voldoende informatie voorhanden om een beeld te vormen van belangrijke uitvoeringsaspecten van een specifiek onderwerp?*
- *Wat is de staat van de uitvoering (bij onderwerp X) in Vijfheerenlanden vergeleken met andere (vergelijkbare) gemeenten?*

Door na elk deelonderzoek expliciet verbeterpunten te formuleren, liefst met zoveel mogelijk draagvlak bij de betrokkenen, is het mogelijk om bij een volgend onderzoek te bezien of er verbeteringen bij een nieuw te bestuderen thema zichtbaar zijn. Verder proberen we, door telkens dezelfde vragen te laten terugkomen, in de loop van de tijd in de analyses relaties te leggen tussen de verschillende rekenkameronderzoeken.

5. Suggesties

De rekenkamer kiest als onafhankelijk orgaan zelf haar onderwerpen voor onderzoek. Omdat zij het belangrijk vindt om aan te sluiten bij wat er speelt staat ze open voor suggesties. Mocht u als raadslid, collegelid of inwoner een suggestie hebben, dan nodigen we u van harte uit uw onderwerp en mogelijke onderzoeksvraag aan ons te mailen via het secretariaat e.ten.caat@vijfheerenlanden.nl